

КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

Вх. № 291 КЛ 9/180

Дата 25.07.18

ДО

**КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**

ПРАВНО МНЕНИЕ

ОТ

ПРОФ. Д-Р ЕМИЛ МИНГОВ

ПО КОНСТИТУЦИОННО ДЕЛО

№ 9/2018 г.

УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

С определение от 03.07.2018 г. Конституционния съд е допуснал за разглеждане по същество искането на Върховния касационен съд за установяване на противоконституционност на разпоредбата на чл.225ал.3 от Закона за съдебната власт(ЗСВ) с чл.4,ал.1,чл.48,ал.1 и 5, във вр.31,ал.3 и 4 от Конституцията.

На основание чл. 18, ал. 2 от Закона за Конституционен съд и чл. 20а, ал. 3 от Правилника за организацията и дейността на Конституционния съд представям правното си мнение по предмета на конституционно дело № 9/2018 г.

По искането за установяване на противоконституционност

В искането си съставът на Върховният касационен съд намира, че е налице несъответствие на разпоредбата на чл.225,ал.3 от Закона за съдебната власт с Конституцията на Република България и по специално на конституционно установените принципи в чл.4, ал.1, чл.48,ал.1 и 5, във връзка с чл.31,ал.3 и 4 от Конституцията на Република България. Навеждат се доводи, че цитираната разпоредба от Закона за съдебната власт противоречи на принципа на правовата държава, на правото на труд на гражданите и трудово възнаграждение за извършената работа, което следва да му се заплати от работодателя. В съответствие с признатото и гарантирано от Конституцията свобода на труда и избор на професия се апелира конституционния контрол да отчете „следващата се от това взаимовръзка на признатите и гарантирани право на труд и свободен избор на професия с предвидените в закона допълнителни пречки при прекратяване на магистратското правоотношение работодателят да откаже дължимото за положения труд поради заплахата от наказателна репресия при неизпълнение на оспорената разпоредба“. Допълнително се навеждат и аргументи от чл.31,ал.1 и 4 от Конституцията относно презумпцията за невиност и недопустимост на ограниченията на правата на обвиняемия, надхвърлящи необходимото за осъществяване на правосъдието.

Относно основателността на искането

1. Основната теза на съдиите от четвърто гражданско отделение на ВКС се основава на схващането, че обезщетението по чл.225,ал.3 ЗСВ има характер на дължимо обезщетение за положен труд от магистрата, който му се дължи при прекратяване на неговото правоотношение. Поради това и аргументите на състава реферират към правовата държава и нарушаване на такива основни права като правото на труд, свобода и доброволност на труда, на възнаграждение според положения труд, установени в чл.4,ал.1 и чл.48,ал.1 и 5 на Конституцията на република България. Съображенията на състава на четвърто гражданско отделение на Върховния касационен съд изцяло се основават на съображения, които обосновават схващането, че обезщетение 225,ал.3 ЗСВ замества дължимо трудово възнаграждение, своеобразно *datio in solutum*, на което има право магистрата, чието правоотношение е прекратено.

Анализа на атакуваната разпоредба обаче не дава основание за подобно разбиране относно същността на този вид плащане. Разглежданото обезщетение няма нищо общо с дължимо заплащане за положения труд от магистрата. Безспорно е правото за получаване на възнаграждението за положения труд до момента на прекратяване на неговото правоотношение и то е дължимо, независимо от основанието за неговото прекратяване. Магистрата има право да получи и други следващи му се

обезщетения, които имат обезщетителен характер, каквото например е обезщетението за неползван редовен платен отпуск. Ако законът би го лишил и не може да ги получи, а му се следват, аргументите на състава за противоречието им с цитираните конституционни разпоредби биха имали основание. Но обезщетението по чл.225 ал.1 ЗСВ има съвсем друго предназначение. Всъщност се касае за едно гратификационно (благодарствено) плащане, което се изплаща на магистрата за положените усилия при осъществяване на неговата правораздавателна дейност с отчитане на приноса му към утвърждаване на върховенството на закона при осъществяване на неговата дейност. По този начин правораздавателната система изразява своята благодарност към магистрата и му отдава дължимото за неговата отдаденост. Такова плащане е познато и в трудовото ни право в чл.222 ал.3 КТ по отношение на работника или служителя, с което работодателя се отблагодарява за ползата от дейността на работника или служителя при прекратяване на неговото правоотношение и придобито право на пенсия за осигурителен стаж и възраст. Аналогична е била и идеята на законодателя и при установяването на разглежданото право на магистрата, когато е уредил такова плащане за магистратите още с разпоредбата на чл.139г в Закона за съдебната власт от 1994 г./отм/ и каквото разбиране е възприето както от Конституционния съд с Решение № 1 на КС на РБ от 31.01.2017 г. по Конституционно дело № 6 от 2016 г., така и от съдебната

практика във връзка с претенциите на магистратите за заплащане на разглежданото обезщетение и най-вече във връзка с прилагането на чл.225,ал.4 ЗСВ¹. Само това вече дава основание да се породи основателно съмнение относно основателността на мотивите за противоконституционност, на които се позовава състава на четвърто гражданско отделение на ВКС относно същността на разглежданото право на обезщетение. Законът го е нарекъл обезщетение, но използвания от законодателя термин „обезщетение“ по едно правоотношение не винаги представлява възмездяване за претърпени вреди или заместващи възнагражденията плащания, какъвто характер имат обезщетенията по чл.175с,чл.216,ал.1, чл.226 ЗСВ.

2.Позоваването на противоречие на разпоредбата на чл.225,ал.3 ЗСВ с разпоредбите на чл.48,ал.1 и 5 от Конституцията относно накърняване на трудовите права на магистрата не намира своето оправдание и по следните съображения:

Прекратяване на на правоотношението магистрата може да бъде на различни основания, които изчерпателно са уредени в чл. 129,ал.3 от Конституцията на Република България. Независимо от използваното основание,както вече се посочи по-горе,той има право да получи отработеното си до момента на

¹ Решение №223/23.10.2014 по дело №1463/2014 на ВКС, ГК, III г.о, Решение № 2931 от 10.05.2018 по гр.дело 12607/2017 СГС, Решение по Гражданско дело номер 5340 по описа за 2014 година на Старозагорския окръжен съд и др.

прекрътяването възнаграждение за положителен труд, обезщетение за неизползвания платен годишен отпуск, както и различни престации от общественото осигуряване и които имат за предназначение да заместят загубения му доход- обезщетение за безработица или отпускане на пенсия за осигурителен стаж и възраст, инвалидна пенсия за общо заболяване или трудова злополука и т.н. На тях има право магистрата вместо липсващото възнаграждение, от което не може да бъде лишен при никакви обстоятелства. Обезщетението по чл.225,ал.1 ЗСВ обаче няма такова предназначение.Законодателят е предвидил,че в случай на прекрътяване на магистратското правоотношение се поражда едно субективно притежателно право при наличието на визираните в Закона за съдебната власт предпоставки- прекрътяване на магистратското правоотношение, наличие на повече от 10 години на длъжност магистрат и три отрицателни предпоставки-прекрътяването да не е по чл.165,ал.1 и 3 ЗСВ, да не е налице отрицателна комплексната оценка от последната атестация и да не е привлечен към дисциплинарна отговорност с предложение за налагане на най-тежкото дисциплинарно наказание „освобождаване от длъжност“. Ако тези предпоставки са налице правото на магистрата се поражда и той може да получи следващото му се благодарствено плащане.При тяхната липса естествено такова право въобще не се поражда,поради което не може да се говори за каквото и да е противоречие с

установените конституционни права на магистрата ,включително и за тези по по чл. 48,ал.1 и 5 на Конституцията.

На второ място, неоснователно е и твърдението,че прогласеното и гарантирано право на този вид гратификационно плащане е ограничено, доколкото удовлетворяването му е поставено в зависимост от изхода на наказателното или дисциплинарно производство.Защото съставът на ВКС не държи сметка за визираните по-горе предпоставките за пораждаване на разглежданото право. Те не са налице в случаите по чл.225,ал.2 ЗСВ когато е влязла в сила на присъда, с която е наложено наказание лишаване от свобода за умишлено престъпление или е наложено дисциплинарно наказание дисциплинарно освобождаване от длъжност по чл.165, ал. 1, т. 3 и 5 ЗСВ ,поради което Законът за съдебната власт основателно не предвижда възможност за получаване на това плащане.Предпоставките за получаване на разглежданото право все още не са налице и в случаите на чл.225,ал.3 ЗСВ докато не стане ясен изходът от наказателното производство по повдигнатото обвинение за умишлено престъпление или резултатът от дисциплинарното производство. Ако не се стигне до осъдителна присъда или налагането на най-тежкото дисциплинарно наказание, тогава ще са налице предпоставките за възникване на разглежданото право и съответно магистрата ще получи следващото му се гратификационно плащане. Правото по чл.225,ал.1 ЗСВ обаче няма да се породят , ако образуваното наказателно или

дисциплинарно производство приключи с осъдителна присъда или с налагане на дисциплинарно наказание освобождаване от длъжност ,поради което няма как и да бъде нарушено или ограничено. Съображенията на законодателя при които магистрата може да претендира да получи гратификационното плащане в случаите на чл.225,ал.2 и ал.3 ЗСВ са симетрични, поради което не може да се констатира несъразмерност от в неговия подход. Обратното разбиране, отразено в направеното искане на състава на ВКС , с което се обосновава правото за получаване на разглежданото гратификационно плащане, води и още един правно неприемлив извод-да се да се придобиват права от неправомерно поведение дори при последващо осъждане или освобождаване от длъжност като дисциплинарно наказание,което влиза в противоречие с един от основните принципи на правото, че никой не може да черпи права от своето неправомерно поведение(*Nemo ex suo delicto meliorem suam conditionem facere potest*)

На трето място, възможността да се получи разглежданото гратификационното обезщетение от магистрата при прекратяване на съществуващото му правоотношение при образувано, но неприключило наказателно или дисциплинарно производство е в противоречие с обществения интерес. Правото на разглежданото плащане е уредено като израз на благодарността на обществото към магистрата за положените от него усилия за възтържествуване на справедливото и доброто, към което е

насочено правоприлагането. И затова законът е предвидил, че усилията му през 10 годишния период на правораздавателна дейност са основание да му се признае правото да получи това благодарствено плащане при преустановяване на неговата магистратска дейност. Не може обаче тази благодарност да е оправдана, и съответно да се породи такова право, когато има основателни съмнения в естеството на неговата дейност с привличането му като обвиняем за умишлено престъпление или поради извършване на дисциплинарно нарушение.

Получаването на обезщетението **преди** да е ясен резултата от повдигнатото обвинение или претендираното дисциплинарно нарушение е в противоречие с обществения интерес, продиктувал неговото установяване. Ако законодателят в чл.225,ал.2 ЗСВ е предвидил, в случаите когато комплексната оценка от последната атестация на магистрата е отрицателна или, макар да е прекратено правоотношението поради оставка, при наличието само на образувано срещу него дисциплинарно производство с предложение за наказание дисциплинарно освобождаване от длъжност магистрата няма право на това плащане, на още по-голямо основание това важи и в случая по по чл.225,ал.3 ЗСВ, където пораждането на правото е поставено в зависимост от изхода от наказателния процес или образуваното дисциплинарно производство. Обратното разрешение означава легална възможност за злоупотреба с право, което противоречи на на

чл.57,ал.2 от Конституцията поради което разпоредбата на чл.225,ал.3 ЗСВ е в унисон с тази конституционна повеля.

УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ

Изложените съображения не дават основание за подкрепа на искането на състава на Върховния касационен съд да бъде обявена за противоконституционна разпоредбата на чл.225 от Закона за съдебната власт с чл.4,ал.1, чл.48,ал.1 и 5 и чл. 31,ал.3 и 4 от Конституцията на Република България,поради което съм на мнение,че това искане следва да бъде отхвърлено от Конституционния съд.

25.07.2018

проф.Е.Мингов ,

Давам съгласие настоящото правно мнение да бъде публикувано на сайта на Конституционния съд